

Stockholm den 25 februari 2021

R-2020/2270

Till Justitiedepartementet

Ju2020/04371

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 27 november 2020 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian En utvidgad möjlighet för hovrätter att avgöra tvistemål på handlingarna.

Sammanfattning

Advokatsamfundet instämmer i promemorians bedömning att det finns ett behov av att kunna avgöra tvistemål på handlingarna i större utsträckning än vad 50 kap. 13 § rättegångsbalken medger. Advokatsamfundet ställer sig dock tveksamt till om den föreslagna ändringen uppnår de syften som promemorian har angett. Vidare framstår ändringen med nuvarande formulering som alltför långtgående.

Avsnitt 1 – Författningsförslag

Genom att ta bort rekvisitet att det ska vara *uppenbart* att en huvudförhandling är obehövlig riskerar bestämmelsen uppfattas som att huvudförhandling inte längre är huvudregeln. Av lagtexten framgår inte heller – så som det gör i motsvarande bestämmelse för brottmål – att målet måste kunna utredas tillfredsställande för att det ska bli aktuellt att avgöra målet på handlingarna. Att denna förutsättning gäller framgår visserligen av den föreslagna författningskommentaren. Enligt Advokatsamfundet bör detta krav dock framgå direkt av lagtexten precis som i brottmålsbestämmelsen. Bestämmelsen skulle i stället kunna utformas enligt följande:

”Hovrätten får avgöra målet utan huvudförhandling, om klagandens ändringsyrkande har medgetts eller om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat.

Om saken kan utredas tillfredsställande får hovrätten även i andra fall avgöra målet utan huvudförhandling,

- 1. om parterna har begärt att målet ska avgöras utan huvudförhandling,*
- 2. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, haft någon invändning mot detta, eller*
- 3. om hovrätten bedömer att en huvudförhandling är obehövlig.*

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas.

Avsnitt 3.1 – Fler tvistemål bör kunna avgöras på handlingarna

Advokatsamfundet delar promemorians bedömning att det bör finnas ett större utrymme för hovrätten att besluta om att avgöra tvistemål på handlingarna än enligt nuvarande bestämmelse, som förutsätter parternas samtycke. Promemorians ställningstaganden innebär dock en risk för att den föreslagna ändringen blir alltför långtgående och inte i tillräcklig utsträckning beaktar parternas intressen.

Enligt promemorian bör det inte ”föreligga något motsatsförhållande” mellan parter och rätten i frågan om handläggningsform. Så som förslaget är utformat – med stor tyngdpunkt på processekonomiska faktorer – finns enligt Advokatsamfundet en risk för att en hovrätt under hög arbetsbelastning kan komma att avgöra mål på handlingarna även i fall då en huvudförhandling hade varit den mest lämpliga handläggningsformen. Tvistemålen är redan i dagsläget nedprioriterade i förhållande till framför allt brottmålen. Det är angeläget att inga ändringar genomförs som kan innebära att tvistemålen nedprioriteras ytterligare, eftersom detta i förlängningen kan leda till att allmän domstol inte framstår som ett trovärdigt alternativ till andra tvistlösningsformer.

Promemorian framhåller vidare att rätten är den som är bäst lämpad att avgöra frågan om vilken handläggningsform som ska tillämpas. Enligt Advokatsamfundet är det dock parterna och deras ombud som innan målet närmar sig avgörande har bäst kunskap om tvisten. Man får förutsätta att part eller ombud begär huvudförhandling endast i de fall då de bedömer att den handläggningsformen är den bästa och mest lämpliga för talan. Det finns därför goda skäl för att parternas vilja ska få en stor betydelse vid valet av handläggningsform. Enligt Advokatsamfundets mening bör ett mål kunna avgöras på handlingarna mot en parts vilja endast om de skäl som parten anfört för huvudförhandling saknar substans.

Avsnitt 3.2 – Kravet på att det ska vara uppenbart att en förhandling är obehövlig tas bort

Advokatsamfundet delar bedömningen att det finns starka skäl som talar för att det i vissa fall ska vara möjligt att mot parts vilja avgöra ett enskilt anspråk som handläggs tillsammans med ett brottmål utan huvudförhandling. Advokatsamfundet ställer sig dock tveksam till om den föreslagna ändringen uppnår detta syfte. Av Högsta domstolens

avgörande ”Bassängen”, B 3054-19, framgår endast att Högsta domstolen bedömde att en huvudförhandling i fråga om skadeståndsanspråket inte var uppenbart obehövlig, och inte hur Högsta domstolen hade bedömt frågan om rekvisitet endast hade varit ”obehövlig”. Som framgår av avgörandet hade den tilltalade flera invändningar mot skadeståndsanspråket och Högsta domstolen ansåg att tingsrättens prövning av anspråket innefattade inte helt okomplicerade ställningstaganden. Det går därför inte med säkerhet att säga att liknande mål kommer att kunna avgöras på handlingarna efter den föreslagna ändringen.

För att uppnå konsekvens mellan brottmål och enskilda anspråk som handläggs tillsammans med dem anser Advokatsamfundet att en lämpligare ordning hade varit att hänvisningen i 51 kap. 13 § femte stycket rättegångsbalken utgår. Ett skadeståndsanspråk som handläggs inom ramen för ett brottmål kan då avgöras utan huvudförhandling enligt motsvarande regel som gäller för brottmålet. En part som önskar att målet handläggs i den för tvistemål stadgade ordningen även i fråga om avgörande utan huvudförhandling kan välja att i stället ansöka om stämning enligt reglerna för tvistemål.

Advokatsamfundet konstaterar vidare att den föreslagna ändringen är långtgående då den omfattar samtliga tvistemål, och inte som i brottmålsbestämmelsen endast vissa typfall. Även detta talar för att det kan finnas skäl för att endast utöka möjligheterna att avgöra skadeståndsanspråk som handläggs i samband med brottmål på handlingarna och låta 50 kap. 13 § rättegångsbalken kvarstå oförändrad.

Avslutande och övergripande synpunkter

Advokatsamfundet anser att det i framtida utredningar finns anledning att hämta inspiration från den flexibilitet avseende handläggningsform som finns inom ramen för skiljeförfaranden. Hovrättsprocessen idag innebär, såsom framgår i promemorian, att processmaterialet i hovrätten i huvudsak är detsamma som i tingsrätten. Dessutom kan hovrätten ta del av den muntliga bevisningen genom hänvisning. En blandad handläggningsform innebärande t.ex. att sakframställningar innefattande hänvisning till den skriftliga bevisningen kan ske i skrift och att parterna, efter att hovrätten tagit del av den muntliga bevisningen, får tillfälle att vid ett muntligt sammanträde slutföra talan skulle enligt Advokatsamfundet kunna vara ett sätt att förbättra hovrättsprocessen. En möjlighet till en sådan blandad handläggningsform skulle tillgodose behovet av att effektivisera tvistemålsprocessen i hovrätten men också det för processen grundläggande och ofta förekommande behovet av muntlig framställning och argumentation.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander